

Lydia Lehtomäki

HUOSTAANOTETTUJEN LAITOKSEEN SJOITETTUJEN NUORTEN TUEN TARVE ITSENÄISTYMISSÄ

Opinnäytetyö

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Yhteisöpedagogikoulutus

2022

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Yhteisöpedagogi (AMK)
Tekijä	Lydia Lehtomäki
Työn nimi	Huostaanotettujen laitokseen sijoitettujen nuorten tuen tarve itsenäistymisessä
Toimeksiantaja	Kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskus Kanuuna
Vuosi	2022
Sivut	31 sivua, liitteitä 2 sivua
Työn ohjaaja	Hanne Salovaara-Pitkänen

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millaista tukea huostaanotetut laitokseen sijoitetut nuoret tarvitsevat itsenäistymisessä. Opinnäytetyössä selvitetään, millaista tukea huostaanotetut laitokseen sijoitetut nuoret ovat saaneet itsenäistymisessään ja miten itsenäistyminen on heidän mielestään sujunut. Lisäksi selvitetään, ovatko nuoret tyytyväisiä saamaansa tukeen, millaisia itsenäistymisen mahdolliset haasteet olivat ja miten he itse parantaisivat itsenäistymisessä tukemista.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja sen kohdejoukkona oli huostaanotettuina olleet lastensuojelulaitoksesta itsenäistyneet nuoret, joiden jälkihuolto on jo päättynyt. Haastattelut olivat teemahaastatteluja, jotka toteutettiin syksyllä 2022. Opinnäytetyöhön haastateltiin kolmea (3) itsenäistynyttä nuorta, jotka olivat 24–26-vuotiaita. Opinnäytetyön aineisto analysoitiin käyttämällä aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Opinnäytetyön tulokset kertovat, että nuoret ovat tarvinneet itsenäistymisessään monenlaista tukea ja että he ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä saamaansa tukeen. Nuoret ovat tarvinneet taloudellista tukea sekä tukea taloudenhoitoon ja asunnon hankkimiseen. Merkittävimmäksi tueksi kuitenkin osoittautui psykososiaalinen tuki. Nuoret kokivat, että tukihenkilön antama tuki on ollut itsenäistymisessä merkittävässä asemassa ja juuri tukihenkilöä nuoret ovat jättäneet kaipaamaan jälkihuollon päätyttyä. Tärkeänä nuoret pitivät myös sitä, että ympärillä olevat ihmiset kuten sosiaalityöntekijät eivät koko ajan vaihtuneet ja heihin ehti tutustua kunnolla. Hyvä henkilökemia koettiin myös tärkeäksi.

Asiasanat: lastensuojelu, sijaishuolto, itsenäistyminen, nuoruus, jälkihuolto

Degree	Bachelor of Humanities
Author	Lydia Lehtomäki
Thesis title	Need of support with becoming independent for adolescent after child welfare institutions
Commissioned by	Centre of Expertise for Municipal Youth Work Kanuuna
Time	December 2022
Pages	31 pages, 2 pages of appendices
Supervisor	Hanne Salovaara-Pitkänen

ABSTACT

The purpose of this thesis is to study what kind of support is required for adolescents in child welfare institutions for becoming independent. The thesis describes the kind of support given to adolescents in child welfare institutions and how effective it is according to the adolescents. In addition, the level of satisfaction with the support, challenges that have risen during getting independent and the adolescents' suggestions for improvement are examined.

The study employed qualitative research methods, and the target group was young people who have become independent after living in a child welfare institution, and their after-care after institutional life has ended. The study was conducted as semi-constructed interviews of three (3) independent young persons aged 24-26. The material for this thesis was analysed with material-based content analysis.

The results indicate that the adolescents need various support with their independence, and they are generally satisfied with the support they get. They need financial support, and help with managing finances and getting an apartment. The most significant form of support is found to be psycho-social support. The interviewees felt that the support from a support person is significant, and that the support person is the form of support that the youths miss after the after-care ends. The adolescents think that it is important that the people around them, like social workers, stay the same without being constantly replaced, so they get to know each other. Good chemistry between people is also considered significant.

Keywords: Child protection services, foster care, independency, youth, after-care

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	HUOSTAANOTTO	6
2.1	Sijaishuolto	6
2.2	Huostaanotto lastensuojelun toimenpiteenä	7
2.3	Huostaanotto lukuina	9
3	ITSENÄISTYMINEN	9
3.1	Nuoruus ja aikuistuminen	9
3.2	Nuoren itsenäistyminen	11
3.3	Jälkihuolto huostaanotetun nuoren itsenäistymisessä	12
3.4	Aikaisemmat tutkimukset	13
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	15
4.1	Tutkimuksen kohdejoukko	15
4.2	Tutkimuskysymykset	15
4.3	Tutkimusote	16
4.4	Aineistonkeruumenetelmä	16
4.5	Aineiston analyysimenetelmä	17
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET	18
5.1	Ennen sijaishuollon päättymistä saatu tuki	18
5.2	Sijaishuollon päättymisen jälkeen saatu tuki	19
5.3	Haasteet itsenäistymisessä	21
5.4	Tuen riittävyys ja itsenäistymisen sujuminen	22
5.5	Miten nuoret muuttaisivat saamaansa tukea	23
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	24
6.1	Johtopäätökset ja pohdinta	24
6.2	Tutkimuksen luotettavuus	27
6.3	Jatkotutkimusehdotukset	27
	LÄHTEET	29

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on huostaanotettujen laitokseen sijoitettujen nuorten tuen tarve itsenäistymisessä. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, millaista tukea huostaanotetut laitokseen sijoitetut nuoret tarvitsevat itsenäistymisessä. Samalla selvitetään, millaista tukea huostaanotetut laitokseen sijoitetut nuoret ovat saaneet itsenäistymisessään ja ovatko he tyytyväisiä saamaansa tukeen ja oliko siinä jotain parannettavaa.

Mielestäni lastensuojelua on ajankohtaista ja tärkeää tutkia niin kauan, kun lapsia ja nuoria on lastensuojelun sekä jälkihuollon asiakkaina. Forsellin ja Kuoppalan (2022, 3) mukaan vuonna 2021 kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna kokonaisuudessaan 17 727 lasta. Näistä lapsista peräti 60 % eli 11 210 lasta oli huostaanotettuna. (Forsell & Kuoppala 2022, 3.) Tullessaan täysi-ikäiseksi huostaanotettuna ollut nuori ei enää voi palata takaisin sijaishuoltoon, jolloin nuori joutuu siirtymään nuoruudesta aikuisuuteen hyvin lyhyessä ajassa verrattuna ikätovereihinsa (Hoikkala 2016, 36). Jotta huostaanotettuja nuoria voisi tukea parhaalla mahdollisella tavalla heidän itsenäistymisessään, on ensin tutkittava, millaisena heidän tuen tarpeensa näyttäytyy ja minkälainen tuki on ollut arvokasta.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Opinnäytetyössä aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua ja aineisto analysoitiin hyödyntämällä aineistolähtöistä sisällönanalyysia sekä teemoittelua. Opinnäytetyötä varten haastattelin syksyllä 2022 kolmea lastensuojelulaitoksesta itsenäistynyttä nuorta, joiden jälkihuolto on jo päättynyt.

2 HUOSTAANOTTO

2.1 Sijaishuolto

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai hallintotuomioistuinten väliaikaisen määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella (Lastensuojelulaki

13.4.2007/417, 49. §, 83. §). Onkin tärkeää erottaa lapsen sijoittaminen ja sijaishuolto toisistaan. Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle myös avohuollon tukitoimena, jolloin tarkoituksena on tarjota tuen tarvetta arvioivaa sekä kuntouttavaa perhehoitoa taikka laitoshuoltoa (Lastensuojelulaki 37. §).

Sijaishuoltopaikan tulee vastata lapsen tarpeisiin. Sijaishuoltopaikan valinnassa tulee kiinnittää huomiota lapsen tarpeiden lisäksi myös huostaanoton perusteisiin, lapsen sisarusuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen sekä hoidon jatkuvuuteen. Mahdollisuuksien mukaan tulisi ottaa huomioon myös lapsen kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta. Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona tai muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Ensisijainen vaihtoehto lapsen sijaishuoltopaikaksi on aina perhehoito. Jos sijaishuoltoa ei kuitenkaan voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla, lapsi sijoitetaan laitoshuoltoon. (Lastensuojelulaki 49.–50. §.)

Perhehoidolla tarkoitetaan hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Ammatillinen perhehoito taas on perhehoitoa, jota annetaan ammatillisessa perhekodissa. (Perhehoitolaki 20.3.2015/263, 3.–4. §.) Lasten ja nuorten perhehoitajia kutsutaan usein sijaisvanhemmiksi ja perhettä sijaisperheeksi (Perhehoitoliitto s.a.). Laitoshuoltoon sijoittamisella tarkoitetaan taas sitä, kun lapsi sijoitetaan lastensuojelulaitokseen. Lastensuojelulaitoksia ovat lastenkodit ja koulukodit sekä muut näihin rinnastettavat lastensuojelulaitokset. (Lastensuojelulaki 57. §.) Sijaishuollossa rajoitustoimenpiteitä, pois lukien yhteydenpidon rajoittaminen, voidaan käyttää ainoastaan laitoshuoltona järjestetyssä sijaishuollossa (Lastensuojelulaki 61. §).

2.2 Huostaanotto lastensuojelun toimenpiteenä

Huostaanotto on lastensuojelun viimeinen vaihtoehto, jolla turvata lapsen kasvu ja kehitys. Huostaanotossa vastuu lapsen hoidosta ja kasvatuksesta siirtyy viranomaisille. (Huostaanotto 2020.) Lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos:

- puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai
- lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihkeitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään.

Huostaanottoon voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos:

- avohuollon tukitoimet eivät ole lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia tai jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi; ja
- huostaanotto on lapsen edun mukaista. (Lastensuojelulaki 40. §.)

Huostaanotto on aina voimassa toistaiseksi. Huostaanotto päättyy viimeistään silloin kun lapsi täyttää 18 vuotta, mutta huostaanotto päätetään aikaisemmin, jos huostaanoton ja sijaishuollon tarvetta ei enää ole. (Lastensuojelulaki 47. §.) Kuitenkin Forsellin ja Kuoppalan (2022, 9) mukaan huostaanottoja puretaan harvoin. Vuoden 2019 viimeisenä päivänä huostassa olleista 0–15-vuotiaista lapsista 90 % oli huostassa vielä kaksi vuotta myöhemmin. (Forsell & Kuoppala 2022, 9.)

Huoltajan tai huoltajien asema lapsen edunvalvojana ja lapsen huoltajana säilyy ennallaan huostaanotosta huolimatta. Tämä tarkoittaa sitä, että huoltajalla on edelleen oikeus käyttää lapsen puolesta puhevaltaa kaikissa lapsen omaisuutta ja taloudellisia asioita koskevissa asioissa. Huoltajat myös edustavat lasta tämän asioissa, jollei laissa toisin säädetä. Lisäksi lapsen huoltajalla on huostaanotosta riippumatta aina oikeus päättää lapsen uskonnosta, kansallisuudesta sekä nimestä. Sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä taas on oikeus huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseksi päättää lapsen olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta, opetuksesta sekä terveydenhuollosta. (Huoltajan oikeudet sijaishuollon aikana s.a.; Huostaanotetun lapsen huolto s.a.; Lastensuojelulaki 45. §.) Yleensä alaikäisen passihakemukseen suostumuksen antaa lapsen huoltaja, mutta huostaanotetun nuoren kohdalla suostumuksen antaa sosiaalihuollosta vastaava toimielin eikä huoltaja (Passilaki 21.7.2006/671 7. §).

2.3 Huostaanotto lukuina

Vuonna 2021 kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna kokonaisuudessaan 17 727 lasta. Kaikista sijoitetuista lapsista peräti 60 % eli 11 210 lasta oli huostaanotettuna. Huostassa olleiden lasten määrä on kuitenkin vähentynyt 3 % (–529) edelliseen vuoteen nähden. Viimeksi huostassa olleiden lasten määrä on vähentynyt vuonna 2016, jolloin se väheni vajaan prosentin. Myös uusien huostaanottojen määrä laski 11 prosentilla. (Forsell & Kuoppala 2022, 3.)

Vuoden 2021 viimeisenä päivänä huostassa oli 9 422 lasta. Näistä lapsista hieman yli puolet (55 %) oli sijoitettuna perhehoidossa ja laitoksiin oli sijoitettuna 34 %. Lasten sijoituspaikat vaihtelevat huomattavasti lapsen iän mukaan. Alle 6-vuotiaista lähes kaikki olivat sijoitettuna perhehoitoon, kun taas laitoksiin oli sijoitettuna yli puolet 16–17-vuotiaista. (Forsell & Kuoppala 2022, 7.)

3 ITSENÄISTYMINEN

3.1 Nuoruus ja aikuistuminen

Nuoruudelle ikävaiheena ei ole olemassa tarkkaa ja yhteneväistä määritelmää iän suhteen, mutta se sijoittuu lapsuuden ja aikuisuuden väliin. Lastensuojelulain (6. §) mukaan nuori on 18–24-vuotias, kun taas nuorisolaissa (21.12.2016/1285 3. §) nuorilla tarkoitetaan kaikkia alle 29-vuotiaita. Dunderfelt (2011, 84) puolestaan määrittelee nuoruuden sijoittuvan 12–20 ikävuoden välille. Nuoruuden voi jakaa myös eri vaiheisiin: varhaisnuoruuteen, joka sijoittuu noin ikävuosiin 11–14, keskinuoruuteen, joka sijoittuu noin ikävuosiin 15–18 ja myöhäisnuoruuteen, joka sijoittuu noin ikävuosiin 19–25. Nuoruus onkin vaikea määritellä tiettyyn ikään kuuluvaksi, koska jokainen nuori kehittyy hiukan eri tahdissa ja eri tavalla. (Aaltonen ym. 2003, 18.) Tässä opinnäytetyössä nuorella tarkoitetaan nuorisolain 3. § mukaisesti alle 29-vuotiaita.

Nuoruuteen liittyvät tietyt omat kehitykselliset tehtävät, jotka jokainen nuori joutuu käymään lävitse. Yksi näistä tehtävistä on irrottautuminen lapsuuden vanhemmista. Nuoren on luovuttava jostain sellaisesta, mikä on merkinnyt turvaa, jatkuvuutta, helpotusta ja tyydytystä, siis kaikkea hyvää. Tästä kaikesta

hyvästä on luovuttava ja lähdettävä kasvamaan kohti itsenäisyyttä. Vanhemmat eivät voi antaa nuorelle itsenäisyyttä, vaan nuoren on tehtävä se itse. Nuoren on löydettävä omat tavat ajatella maailmaa, oma itsensä ja sellainen aikuisena oleminen, jossa hän voi arvostaa vanhempiaan ja vanhemmat arvostavat häntä. (Mielenterveystalo 2014.)

Aikuisuudelle on olemassa tiettyjä ulkoisia ehtoja täysi-ikäisyyden lisäksi. Näitä ehtoja ovat opintojen päättäminen, itsenäinen asuminen, oman perheen perustaminen, vakiintunut asema työelämässä ja sen luoma taloudellinen itsenäisyys. Kuitenkin ulkoisia ehtoja tärkeämmäksi koetaan se, että tuntee itsensä aikuiseksi, on henkisesti kypsä kantaen vastuun itsestään sekä muista. Toisaalta se, että kykenee asumaan yksin, nähdään merkinä kypsyydestä ja vastuunkannosta. Näiden ehtojen täyttäminen on kuitenkin lykkäätynyt yhä pidemmälle. Usein lykkäntyminen on nuoren oma valinta, mutta myös taloudelliset ja sosiaaliset muutokset teollistuneissa maissa ovat lykänneet ikää, jolloin nuori kykenee kantamaan aikuisuuteen sisältyvän vastuun ja täyttämään aikuisuuden ehdot. (Aapola & Ketokivi 2005, 20, 22–23; Arnett 2000; Nurmi ym. 2014, 178.)

Aapolan ja Ketokiven (2005, 22) mukaan tällöin voidaan puhua niin sanotusta pidentyneestä nuoruudesta, joka on pääsääntöisesti liitetty nuorten opiskeluaikojen venymiseen sekä taloudellisen itsenäisyyden ja perheen perustamisen lykkääntymiseen. Arnett (2000) on kuitenkin esittänyt teorian uudesta ikävaiheesta, orastavasta aikuisuudesta (*emerging adulthood*), joka sijoittuu karkeasti 18–25 ikävuoden välille. Tämän uuden ikävaiheen tarvetta Arnett on perustellut näillä samoilla aikuisuuden ehtojen lykkääntymisellä sekä sillä, että suurin osa 18–25-vuotiaista ei koe olevansa enää nuori, mutta ei myöskään vielä aikuinen. Orastava aikuisuus ikävaiheena tarjoaa mahdollisuuden tutkia ja kokeilla itsenäisyyttä sekä erilaisia suuntia elämälle. (Arnett 2000.)

Perheen perustamisen lykkäntyminen on nähtävissä vielä tänäkin päivänä eri tilastoissa. Vuonna 2020 ensisynnyttäjien keski-ikä oli 29,6 vuotta, kun vuonna 1987 ensisynnyttäjien keski-ikä oli 26,5 vuotta. Myös ensimmäisen avioliiton solmimisiän keskiarvo on ollut jatkuvasti nousussa. Vuonna 2020 avioliitoissa, joissa puoliset olivat eri sukupuolta, ensimmäisen kerran avioituneiden naisten keski-ikä oli 32,6 vuotta ja miesten 34,7 vuotta. Vuonna 2011 vastaavat keski-

iät olivat naisilla 30,6 vuotta ja miehillä 32,9 vuotta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022; Tilastokeskus 2021.) Aapolan ja Ketokiven (2005, 22) mukaan nuoruuden pidentyessä kolmattakymmenettä ikävuotta onkin alettu pitää rajapyykkinä nuoruuden ja aikuisuuden välillä.

3.2 Nuoren itsenäistyminen

Euroopan unionin maissa muutto lapsuudenkodista pois tapahtuu miehillä keskimäärin 27,1-vuotiaana ja naisilla 25,2-vuotiaana. Suomessa kuitenkin muutetaan pois lapsuudenkodista nuorempana, keskimäärin ennen 23 vuoden ikää. Vuoden 2017 nuorisobarometriin haastatelluista 18-vuotiaista asui vanhempansa tai vanhempiensa luona 81 prosenttia, 19-vuotiaista 63 prosenttia, 20-vuotiaista 36 prosenttia ja 21-vuotiaista 21 prosenttia. Tämän mukaan tyypillisimmät muuttoajat näyttäisivät olevan 18 ja 19 vuotta. Suomessa nuorten tärkein syy muuttaa pois lapsuudenkodista on halu itsenäistyä ja päästä omaan rauhaan. (Eurostat 2022; Myllyniemi & Kiilakoski 2018, 16–17.) Salosen (2005, 80, 83) mukaan omilleen muutolla vapaudutaan vanhemmista sekä heidän vaikutuspiiristään. Omilleen muutolla koetaankin saavutettavan täydellinen määräysvalta itse ja omiin asioihin. (Salonen 2005, 80, 83.)

Tullessaan täysi-ikäiseksi sijoitettuna ollut nuori ei enää voi palata takaisin sijaishuoltoon, joten aika ja tila itsenäistymiseen liittyvien asioiden käsittelylle ovat erilaiset kuin muissa olosuhteissa itsenäistyville. Huostaanotettuna olleet nuoret joutuvatkin siirtymään nuoruudesta aikuisuuteen hyvin lyhyessä ajassa, kun taas ikätovereilla on halutessaan enemmän aikaa käytettävissään. (Hoikkala 2016, 36.) Samalla kun sijaishuollosta itsenäistyvällä nuorella on mietittävänä aikuistumiseen ja itsenäistymiseen liittyviä kysymyksiä, on hänellä edessään myös kaksi vaativaa tunnetason prosessia - luopuminen ja uudelleen aloittaminen. Nuoren on mietittävä, millaisena suhde sijaishuoltopaikan aikuisiin jatkuu ja miten käy sijaishuollon aikana syntyneille kaverisuhteille. (Känkänen 2013, 271.)

Känkäsen (2013, 271) mukaan on tärkeää, että itsenäistyvä nuori on oppinut huolehtimaan itsestään, tunnistaa omat voimavaransa ja suhtautuu luottavaisesti selviytymiseensä. Se että tunnistaa ja tiedostaa omat voimavaransa ei

kuitenkaan yksistään riitä, vaan sen lisäksi tarvitaan myös kannattelijoita vieressä kulkijoita sekä oikea-aikaista tukea oikein mitoitetuna. (Känkänen 2013, 271.)

Sijaishuoltopaikasta lähtemisen valmistelu, jälkihuollon suunnittelu sekä itsenäiseen elämään valmentaminen on aloitettava riittävän ajoissa, mielellään vähintään vuotta ennen sijoituksen päättymistä. Itsenäiseen elämään valmentaminen sisältää arkielämän taitojen oppimista, kuten laskujen maksamista, rahankäyttöä sekä asioimista erilaisissa virastoissa. Varhaisella itsenäiseen elämään valmistautumisella turvataan myönteisen kehityksen jatkuminen sekä mahdollistetaan sen arviointi, että millaista tukea nuori tarvitsee elämäänsä sijaishuollon päätyttyä. (Känkänen 2013, 270; Pukkio 2016, 75.)

3.3 Jälkihuolto huostaanotetun nuoren itsenäistymisessä

Jälkihuollolla tarkoitetaan sijaishuollon tai yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta kestäneen avohuollon sijoituksen päättymisen jälkeen tarjottavaa kokonaisvaltaista nuoren tarpeisiin vastaavaa tukea (Jälkihuolto s.a.; Lastensuojelulaki 75. § mom. 1). Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viimeistään nuoren täyttäessä 25 vuotta. Jälkihuollon päättymisen ikäraja nousi 21 ikävuodesta 25 ikävuoteen 1.1.2020. Ikärajan korotusta sovelletaan niihin lapsiin ja nuoriin, jotka olivat oikeutettuja jälkihuoltoon 1.1.2020. (Jälkihuolto s.a.)

Pukkion (2016, 75) mukaan jälkihuollon suunnittelun aloittamista riittävän varhain ei voi korostaa liikaa ja olisikin suositeltavaa, että tämä suunnittelu aloitetaan vähintään vuotta enne sijoituksen päättymistä. Nuorten kanssa tarvitaan pitkäjänteistä rinnalla kulkemista, jonka vuoksi on tärkeää, että jälkihuollon työntekijä ehtii rauhassa tutustua nuoreen ennen sijoituksen päättymistä. Keskeistä on myös se, että itsenäistyvä nuori saa riittävästi tietoa jälkihuolto-oi-keudestaan ja jälkihuollon palveluista. Tärkeää on selventää nuorelle, että jälkihuolto tarkoittaa muutakin kuin taloudellista tukea. Riittävä tieto ja ymmärrys jälkihuollosta helpottaa tukeen sitoutumista. (Pukkio 2016, 75.)

Jälkihuollon tukitoimet rakennetaan aina vastaamaan nuoren yksilöllistä tuen tarvetta. Kunnalla on velvollisuus järjestää jälkihuollon piirissä olevalle nuo-

relle riittävä taloudellinen tuki sekä korjattava asumisolojen puutteet tai järjestettävä nuorelle asunto, jos riittämätön toimeentulo, puutteelliset asumisolot tai asunnon puuttuminen ovat esteenä nuoren kuntoutumiselle. Jälkihuollosta voi lisäksi saada tukea esimerkiksi asunnon hankkimiseen, harrastuksiin, opintoihin ja työllistymiseen. Nuori voi myös saada taloudellista tukea sekä ohjausta suunnitelmalliseen rahankäyttöön. (Jälkihuolto s.a.; Lastensuojelulaki 76a §.)

Yksi tärkeimmistä jälkihuollon tukitoimista on psykososiaalinen tuki, eikä sen tärkeyttä jälkihuollon tukimuotona voi liikaa korostaa. Itsenäistyvät nuoret tarvitsevat aikuista kulkemaan rinnalla ja jälkihuollon aikana nuorelle tulisikin turvata ainakin yksi tukeva aikuis- tai viranomaissuhde. Tämä aikuinen voi olla esimerkiksi sosiaalityöntekijä, sijaishuoltopaikan ohjaaja tai tukihenkilö. Jälkihuollon psykososiaaliseen tukeen kuuluu henkilökohtainen neuvonta, ohjaus ja käytännön apu arjessa selviytymisen ja itsenäisen elämän taitoihin. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi avun tarjoamista lomakkeiden täyttämässä. Myös palveluohjaus, jossa nuorta ohjataan hänen tarvitsemiensa palveluiden piiriin, kuuluu jälkihuollon psykososiaaliseen tukeen. (Pukkio & Hoikkala 2016, 16–17.)

3.4 Aikaisemmat tutkimukset

Vaittinen (2021) on opinnäytetyössään selvittänyt jälkihuollossa olevien nuorten tuen tarvetta ammattilaisten näkökulmasta. Opinnäytetyössä selvisi, että nuoret tarvitsevat tukea monissa eri aiheissa, joita ovat esimerkiksi taloudenhoito, kodinhoito, viranomaisten kanssa toiminen ja ruoanlaitto. Taloudenhoidon osalta käytetyt tukimuodot olivat hyvin käytännön läheisiä kuten budjetointi, nettipankin käytön opettelu ja laskujen maksamisen harjoittelu. Myös kodinhoidollisissa aiheissa koettiin, että tällainen yhdessä tekeminen ja esimerkiksi näyttäminen ovat tärkeimpiä tukimuotoja. Kolmena tärkeimpänä tukimuotona ammattilaisten näkökulmasta olivatkin: keskustelu, yhdessä tekeminen sekä aikuisen tuki ja ohjaus. (Vaittinen 2021, 18–20.) Myös jälkihuollossa olevat nuoret ovat kokeneet samantyylliset tukimuodot tärkeiksi, joka käy ilmi Hakoniemen (2013) opinnäytetyössä. Nuorten kokemuksissa jälkihuollosta tärkeimmiksi tukimuodoiksi nousivat keskustelut, henkinen tuki sekä niin sanottu järjen takominen päähän. Hakoniemen mukaan nuoret tarvitsevatkin itsenäis-

tymisessään aikuista, joka seisoo rinnalla kuunnellen sekä opastaen aikuisuuden kiemuroissa. Opinnäytetyön tuloksista käy ilmi, että myös aiheet, joissa apua tarvittiin, olivat pitkälti linjassa Vaittisen (2021) opinnäytetyön tulosten kanssa, vain kodinhoito oli sellainen aihe mihin nuoret eivät kokeneet tarvitsevana apua. Tuloksista käy lisäksi ilmi, että jälkihuollon antamaan tukeen oltiin pääsääntöisesti tyytyväisiä ja jälkihuoltoon sekä työntekijöihin luotettiin. (Hakoniemi 2013, 28–30, 32.)

Hylen (2017) opinnäytetyössä selvitettiin jälkihuollon asiakasnuorten kokemuksia tukiasuntotoiminnan vaikutuksesta heidän elämönhallintataitoihinsa. Yleisesti nuoret olivat tyytyväisiä jälkihuollosta saamaansa tukeen ja ohjaukseen, mutta yksi nuorista nosti esiin kokemuksen eriarvoisesta kohtelusta perustuen siihen, että kaikille asiakasnuorille ei kerrota oikeuksista ja mahdollisuuksista yhtäläisesti. (Hyle 2017, 37.) Myös Huotarinen (2010, 84) pro gradu-tutkielman tulokset osoittavat, että kaikki nuoret eivät ole olleet tietoisia jälkihuollon palveluista.

Myös Hyle (2017) opinnäytetyön tuloksista on nähtävissä, että nuoret ovat saaneet apua taloudenhallintaan sekä raha-asioihin. Nämä ulkoisen elämönhallinnan osa-alueet olivat sellaisia, mihin nuoret kokivat tarvitsevana ohjausta eniten ja näin saadun tuen vaikutukset olivat myös tunnistettavissa. Sisäisten elämönhallintataitojen osalta nuoret kokivat ohjauksella olleen vaikutusta etenkin vastoinkäymisten kohtaamiseen ja niistä selviytymiseen sekä siihen, millaisina he näkivät omat vaikutusmahdollisuutensa. Samalla nuoret kuitenkin tunnistivat, että taitoihin ovat vaikuttaneet myös muut tekijät, kuten oma henkinen kasvaminen ja asennoituminen elämään sekä muilta läheisiltä saatu apu. Nuoret ovat saaneet kokonaisvaltaista tukea jälkihuollon ohjaajilta ja suurimmalla osalla myös muut sosiaaliset verkostot näyttäytyivät eheinä. (Hyle 2017, 36.)

Haapala ja Hänninen (2022) ovat opinnäytetyössään tutkineet jälkihuollon asiakkaiden kokemuksia jälkihuollon tiedottamisesta ja itsenäistymisen haasteista. Tuloksista voidaan nähdä, että suurimmalle osalle tutkimukseen osallistuneista nuorista oli kerrottu, että jälkihuollosta voi saada tukea raha-asoiden hoitamiseen, asunnon löytämiseen ja asumisen käytännön asioissa. Nuoret olivat myös kokeneet, että sosiaalityöntekijän sekä sosiaaliohjaajan antama

tieto jälkihuollon palveluista oli ollut hyödyllistä. Itsenäistymisessä haasteiksi nuoret ovat kokeneet erityisesti raha-asiat, opiskelun, asioimisen terveystasemalla, pankissa, Kelassa yms. sekä arkirytmin. Lähes kaikki tutkimukseen osallistuneista kokivat, että mielenterveyden ongelmat ovat vaikuttaneet itsenäistymisen haasteisiin. Itsenäistymisestä helpompaa olisi enemmistön mukaan tehnyt isompi taloudellinen tuki. (Haapala & Hänninen 2022, 23, 26–29, 30.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen kohdejoukko

Tutkimuksen kohdejoukko on huostaanotettuina olleet lastensuojelulaitoksesta itsenäistyneet nuoret, joiden jälkihuolto on jo päättynyt. Syynä rajaukseen on se, että näin haastateltavilla on kokemusta itsenäistymisestä, jälkihuollosta kokonaisuudessaan sekä itsenäisestä elämästä jälkihuollon jälkeen. Koska jälkihuollon päättymisen ikäraja nousi 21 ikävuodesta 25 ikävuoteen 1.1.2020, ovat vuonna 1998 syntyneet nuoret viimeiset, joiden jälkihuolto on päättynyt 21-vuotiaana. Koska nuorella tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan nuorisolain (Nuorisolaki 3. §) mukaisesti alle 29-vuotiasta on kohdejoukko rajattu 1998–1993 syntyneisiin nuoriin.

4.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymyksiä ovat

- Millaista tukea huostaanotetut laitokseen sijoitetut nuoret ovat saaneet itsenäistymisessään?
- Miten nuoret arvioivat saamansa tuen riittävyttä?
- Mitä nuoret muuttaisivat saamassaan tuessa?

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millaista tukea huostaanotetut laitokseen sijoitetut nuoret tarvitsevat itsenäistymisessä. Aihetta lähestytään selvittämällä, millaista tukea huostaanotetut laitokseen sijoitetut nuoret ovat saaneet itsenäistymisessään ja miten itsenäistyminen on heidän mielestään sujunut. Lisäksi selvitetään, ovatko nuoret tyytyväisiä saamaansa tukeen, millaisia

itsenäistymisen mahdolliset haasteet olivat ja miten he itse parantaisivat itsenäistymisessä tukemista.

4.3 Tutkimusote

Opinnäytetyön tutkimusote on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimusote valikoitu sen perusteella, että tarkoituksena oli ilmiön syvällisempi ymmärtäminen. Laadullinen ja määrällinen tutkimus eroavat toisistaan siten, että laadullisessa tutkimuksessa käytetään sanoja ja lauseita määrällisen tutkimuksen perustuessa lukuihin. Toinen eroavaisuus on siinä, että laadullinen tutkimus ei pyri yleistykseen vaan ilmiön ymmärtämiseen. (Kananen 2017, 35.) Laadullinen tutkimus keskittyykin tarkastelemaan yksittäisiä tapauksia ja keskeisessä osassa ovat tutkittavien kokemukset. Laadullisessa tutkimuksessa valitaan mukaan pieni joukko henkilöitä, jotka tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon ja joilla on kokemusta asiasta. (Puusa & Juuti 2011, 47–48, 55.)

4.4 Aineistonkeruumenetelmä

Aineistonkeruumenetelmänä tässä opinnäytetyössä on käytetty teemahaastattelua. Teemahaastattelussa on etukäteen valitut aihealueet eli teemat, joiden avulla haastattelu etenee. Haastatteluissa käydään jokainen ennalta valittu teema läpi, mutta järjestys ja laajuus voivat vaihdella haastatteluittain riippuen haastateltavan tavasta ja halusta kertoa asioita. (Puusa 2011, 81–82.) Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 47–48) mukaan teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, koska haastattelun aihealueet eli teemat ovat kaikille samat, kun taas muissa puolistrukturoiduissa haastatteluissa kysymykset tai jopa kysymysten muoto ovat kaikille haastateltaville samat.

Teemahaastattelu valikoitui aineistonkeruumenetelmäksi sen joustavuuden sekä vapauden vuoksi. Halusin antaa haastateltaville tilaisuuden kertoa omista kokemuksistaan vapaasti ilman ennalta määriteltyjä vastausvaihtoehtoja. Teemahaastattelun käyttäminen mahdollisti myös tarkentavien kysymysten sekä lisäkysymysten esittämisen haastattelun edetessä, koska kysymykset eivät olleet määrätty ennakoon. Jotta haastatteluissa käsiteltäisiin kaikki

teemat ja tarvittava informaatio saataisiin kerättyä, käytin haastatteluissa apunani etukäteen luotua teemahaastattelurunkoa (liite 1).

Aineisto kerättiin teemahaastatteluilla syksyllä 2022. Haastatteluihin osallistui kolme (3) huostaanotettuina ollutta nuorta, jotka ovat itsenäistyneet lastensuojelulaitoksesta. Haastateltavat täyttävät tai ovat jo täyttäneet 24–26 vuotta. Haastateltavat olivat minulle entuudestaan tuttuja, osan kanssa pidän yhteyttä lähes päivittäin ja osan kanssa harvemmin. Jokainen haastateltava sai itse valita paikan haastattelulle, kaksi haastattelua toteutettiin yksityisasunnoissa ja yksi kahvilassa. Ennen itse haastattelun alkua pyrin luomaan rentoa ilmapiiriä sekä rikkomaan mahdollista jännitystä vapaamuotoisella keskustelulla. Kun haastatteluiden kestoista lasketaan keskiarvo, saadaan tulokseksi 17,81 minuuttia. Yksittäiset haastattelut erosivat toisistaan paljon niin kestollisesti kuin myös sisällöllisesti, sillä haastateltavien vastausten laajuus sekä tapa kertoa asioita olivat erilaisia. Kaikki haastattelut nauhoitettiin käyttäen älypuhelimien ääninauhuria ja litterointiin myöhemmin tietokoneelle.

4.5 Aineiston analyysimenetelmä

Opinnäytetyössä aineiston analyysimenetelmänä käytetään aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä, jota voidaan pitää yksittäisenä metodina tai väljänä teoreettisena kehyksenä. Sisällönanalyysin avulla voidaan tehdä monenlaista tutkimusta. Sisällönanalyysin tavoitteena on saada tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103, 117.) Aineiston analyysissä on käytetty apuna myös teemoittelua. Teemoittelussa aineistosta etsitään yhdistäviä tai erottavia tekijöitä, joista muodostetaan teemoja (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Ennen varsinaista aineiston analysointia litteroin eli kirjoitin puhtaaksi nauhoitetut haastattelut. Litteroinnin jälkeen kävin aineiston läpi ja karsin siitä pois sellaiset osat, jotka eivät vastaa tutkimuskysymyksiin. Tämän jälkeen teemoittelin aineiston. Tein aineiston pohjalta Microsoft Word- tiedoston, johon listasin esiin nousseet teemat. Näiden teemojen alle lisäsin sitaatteja, jotka sopivat kyseiseen teemaan.

Opinnäytetyössä esiintyviä sitaatteja olen muokannut siten, että olen poistanut turhia täytesanoja, jotta teksti olisi ymmärrettävämpää. Lauseen merkitys ei ole kuitenkaan muuttunut tekstin muokkaamisen ohessa. Nimesin haastateltavat anonymiteetin säilyttämiseksi juoksevilla numeroinnilla H1 (Haastateltava 1), H2 ja H3. Lisäksi anonymiteetin säilyttämiseksi sitaateissa alun perin mainitut nimet sekä paikat on korvattu sulkeissa olevalla kuvauksella.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Ennen sijaishuollon päättymistä saatu tuki

Haastateltavien nuorten itsenäistymisen valmistelu aloitettiin vähintään puoli vuotta ennen kuin nuori täytti 18 vuotta. Yksi haastateltavista siirtyi samalla asumaan laitoksen itsenäistymisasuntoon, joka oli samassa pihapiirissä laitoksen kanssa, kun kaksi muuta nuorta jatkoivat laitoksessa asumista samalla tavalla kuin olivat asuneet ennen itsenäistymisen valmistelua.

Se varmaan alko puol vuotta enne, ku täytti 18 ja mul se meni niin että mä siirryin itsenäistymisasuntoon, mikä oli niinku laitoksen seinänaapuri. Siel mä rupesin harjottelee yksin olemista, kävin ite kaupassa ja katoin paljon menee rahaa ruokaan viikossa. (H1)

Ne rupes jo puhuu siitä aika ajois, varmaan puol vuotta ennen ku 18 täytti. (H3)

Itsenäistymisen valmistelu käytännössä tarkoitti oman asunnon etsintää ja jälkihuollon sosiaalityöntekijöiden tapaamista sekä jälkihuollon suunnittelua. Kahdella nuorella jälkihuollon sosiaalityöntekijä oli sama sosiaalityöntekijä, joka oli vastannut heidän asioistaan myös sijaishuollon aikana, joten heillä sosiaalityöntekijä ei vaihtunut siirtyessä jälkihuoltoon.

No ensin oli se et etitään se kämppä, no okei se tuli niiku periaattees vähän myöhemmin, mut siis siit alettiin puhuu. Sit alettiin puhuu niist hankinnoist mitä sinne kämppään tarvii, mitä mä tarviin sitte kotivakuutus ja muut. – – Sit sielt tuli sossut ja kaikki ja sit ne kerto ne kaikki tukiasiat. (H2)

– – ruvettiin jo silloin miettimään tota jälkihuoltoo. Ja sit ne just puhu sitä että kättelet kämppii ja sen takii mä jäin sit viel pariks kuukaudeks enne ku mä sit löysin asunnon. Kateltiin niitten kans yhdessä ja sit käytiin kattomaskiin niit jotain asuntoi. (H3)

Puhuttaessa siitä, millaisia taitoja nuori tarvitsee itsenäistyessään, nuoret nostivat esiin talouteen, kodinhoitoon, päivärytmin ylläpitämiseen ja ruoanlaittoon liittyviä taitoja. Eniten nuorten puheissa korostui talouden hoitaminen, itsenäistyessä pitää osata käyttää rahansa järkevästi sekä pitää osata maksaa omat laskunsa.

No ensinnäkin varsinkin rahankäyttö, se et pitää opetella priorisoi-
maan et mitkä menee eelle ja mitkä ei. Ja se et mitkä laskut pitää
aina maksaa ja miten ne maksetaan ja kaikki tällaset arkiset hom-
mat. (H3)

No just toi että mun mielestä pitää kädestä pitäen opettaa että mi-
ten maksetaan laskut. (H1)

Nuoret olivat päässeet oppimaan itsenäistymiseen tarvittavia taitoja vaihtele-
vasti. Toiselle laskujen maksaminen oli opetettu kädestä pitäen, kun taas toi-
sella ohjaus ja opetus aiheesta oli jäänyt hänen oman kokemuksensa mukaan
puutteelliseksi. Yksi nuorista ei ollut oppinut mitään ruoanlaitosta asuessaan
lastensuojelulaitoksessa, koska laitoksen ruokahuollosta vastasi erillinen keit-
tämä ja koulun kotitaloustunneilla keskityttiin vain leipomiseen. Siivous ja pyy-
kinpesu olivat taas taitoja, joita jokainen nuori oli päässyt harjoittelemaan jo
lastensuojelulaitoksen arjessa eikä niihin tarvittu sen vuoksi erillistä ohjaa-
mista itsenäistyessä.

No mulle opetettiin niinku kädestä pitäen kaikki et miten makse-
taan laskut, miten haetaan kämppää. (H1)

Pyykinpesu oli kerran viikos aina tyylii, tai sai pestä useemminki,
mut siis vähintään yhen vuoron sai viikossa. Itehä me ne hoidet-
tiin. Ruoanlaittoa ei ihan hirveesti ollu, koska siellähän oli se keit-
tämä. Että olihan niit köksäntuntei mut siel me tehtiin jotain suklaa-
piirakkaa ja -kakkua, et niil ei varmaan elä. (H2)

Meilhä oli kerran viikos siivoukset ja sit jaettiin noita alueita, sit oli
kaupas käyntii ja apteekis käyntii, ite sai käyä. Ja kaikkii tällasii.
Tosi paljon sai tehdä niiku ite. (H3)

5.2 Sijaishuollon päättymisen jälkeen saatu tuki

Nuoret ovat saaneet monenlaista tukea myös sijaishuollon päättymisen jäl-
keen. Sosiaalityöntekijöiltä nuoret ovat saaneet taloudellista tukea sekä apua

Kelan kanssa asioimiseen sekä talouden hoitoon. Kahdella nuorella oli jälkihuollon kautta tukihenkilö, jonka rooli itsenäistymisen tukemisessa oli kulkea rinnalla. Kaikki nuoret olivat myös saaneet tukea perheeltään ja kavereilta. Perheeltä ja kavereilta nuoret ovat saaneet niin käytännön apua kuin myös kannustusta.

Mul oli aina no just esim. Kelan kans sossut autto, sosiaaliohjaajat mä näit niit säännöllisesti. Sit mul oli tukihenkilö sen jälkihuollon kautta sen 3 vuotta ja se oli niiku varmaan se kaikkein tärkein homma. (H3)

Jälkihuollostahan sai täydet tuet Kelasta, jos ei oo niiko töissä tai koulussa – – Sit sielt tuli se harrastusraha tai vastaava. Ja sit siel oli ne tapaamiset [sosiaalityöntekijän kanssa] oiks ne nyt kahen kuukauden välein. Ja sit oli se tukihenkilö. – – oiks se kerran viikossa tai kahen viikon välein, kuitenkin tosi usein. (H2)

Merkittäviksi asioiksi sijaishuollon päättymisen jälkeen nuoret nostavat erityisesti tukihenkilön. Tukihenkilön koettiin auttavan kaikissa itsenäistymisessä liittyvissä asioissa poissulkien taloudellisen tuen. Juuri tukihenkilöä ja häneltä saatua tukea nuoret ovat kaivanneet jälkihuollon päättymisen jälkeen. Nuoret kokivat, että jos tukihenkilö olisi pysynyt heidän elämässään olisi tulevista haasteista selvitty paremmin. Tukihenkilö koettiin sellaiseksi henkilöksi, joka piti pään pinnalla.

Ja silloin [jälkihuollon päättyessä] mä voin hyvin, mul ei ollu mitää niiku mun pää oli kasassa ja elämä oli tasapainost, kävin töissä ja näin. Mut siin ku syksy tuli ja sitte tein liikaa töitä nii burnout tuli nii sit sen jälkeen romahin ja sit ei ollu ketää kuka siin tukee nii sit mentii lujaa tonne alas – – se tukihenkilö ois voinu sanoo et hei nyt on se hetki ku sä painat jarruu, et sä palat loppuun kohta. (H3)

Jälkihuollon päättymisen jälkeen tukihenkilön hankkiminen koettiin vaikeaksi ja sellaiseksi, että siihen ei haluttu ryhtyä. Jos jälkihuollon jälkeen olisi halunnut tukihenkilön olisi se pitänyt itse maksaa. Lisäksi tukihenkilö ei olisi ollut se sama, joka oli jo toiminut jälkihuollon aikaan tukihenkilönä, jolloin olisi pitänyt taas tutustua uuteen ihmiseen. Jo ollut tukihenkilö oli myös vuosien varrella muodostunut sellaiseksi henkilöksi, jota ei voinut korvata. Uuden tukihenkilön ei koettu tuovan samanlaista tukea.

Mua rupes vituttaa se asia et mun olis pitänyt taas tutustua johonki uuteen ihmiseen, koska mä en ois saanu tät edellist mikä mul oli

monet vuodet, kuka tuns mut täysin ja on ainoa ihminen kuka tuntee mut varmaa niin hyvin, vieläkin. Se tukihenkilö ois myös pitäny maksaa itse. (H3)

Nuorten mukaan jälkihuollon tuessa tärkeää oli myös pysyvät ihmissuhteet, joissa kemiat kohtasivat. Nuoret kertovat, että jatkuvasti uusiin ihmiseen tutustuminen on ollut raskasta ja on ollut hyvä, että samat ihmiset ovat pysyneet mukana itsenäistymisessä, koska he tuntevat nuoren ja tietävät tämän ongelmat.

Mä sanon et se on se tärkein et pysyy ne samat ihmiset, ne tuntee sut, ne ymmärtää mitkä sulle on vaikeimpia. Ja ei tarvii.. siis mähän sanoin just sitä ku vaihtu kokoajan ne sossut, mä en enää jaksanu sitä ku mä en jaksa tutustuu enää uuteen tyyppiin niiku oppii sitä tuntemaan et se oppis tuntee mut. Se oli ihan hirveet hommaa kokoajan selittää kaikki asiat uuestaan. (H3)

Jokaiselle nuorelle kerrottiin jälkihuollon päättyessä, että vaikka jälkihuolto päättyy, he voisivat aina olla yhteydessä ja sitten katsottaisiin millaista tukea heille voisi järjestää. Tätä mahdollisuutta hyödynsi kuitenkin vain yksi nuorista. Mahdollisuutta ei hyödynnetty, koska joko siihen ei ollut tarvetta tai koska koettiin, että se ei ole enää hänen oikeutensa.

Mullaki oli tosi hyvä sossu ja sosiaaliohjaajat ja nää, tottakai ne oli sillee ”Tottakai voit aina ottaa yhteyttä jos nyt on jotain et tarvii” mut en mie. Mie vaan olin sillee että jos se loppuu nii sit se loppuu, et en mä voi niiku ei se oo enää mun oikeus.

5.3 Haasteet itsenäistymisessä

Itsenäistymisessä haastaviksi asioiksi nuoret nostivat yksin olemisen, arkirytmien ylläpidon sekä itseensä luottamisen. Lisäksi yhden nuoren itsenäistymisessä haasteena oli se, että hän ei aluksi osannut tehdä ollenkaan ruokaa. Yhden nuoren kohdalla yksin oleminen oli kaikkein vaikein asia muuttaessa omaan kotiin. Yksinoleminen oli niin vaikeaa, että muuttaessa omaan kotiin hän todellisuudessa asui ystävän luona kolme ensimmäistä kuukautta.

Kolmeen kuukauteen mä en ollu himas, mä olin siel (ystävän nimi). Mähän muutin sinne (ystävän nimi) sillo. Et se yksin oleminen oli kaikkein vaikein. (H2)

No se yksinolo tietyst se oli ehkä isoin se haaste. Mut siinä oli myös haastetta et ei ollu enää jokapäivä sitä tukea siihen niiku

elämään ylipäätään, koska se oli aika semmost hienoo aikaa se 18v. se vuosi. Mut ei siin nyt siis kylhä mä nyt opin sit kaikki niiku pikkuhiljaa joskus. Mut se, että ei ollu ketään niiku kokoajan vahtimas niin se oli vähän outoo tai vaikeeta.(H2)

Kysyin nuorelta olisiko lastensuojelulaitos voinut tehdä jotain toisin, että hänen haasteitaan, yksin oleminen ja ruoanlaittotaitojen puuttuminen, ei olisi tullut. Nuoren mukaan yksin olemisen haastetta ei olisi voinut estää mitenkään, koska hän ei koskaan ole ollut missään yksin. Nuorelle ei myöskään tarjottu mahdollisuutta harjoitella itsenäistä asumista itsenäistymisasunnossa, mutta nuori ei toisaalta olisi sinne halunnutkaan. Ruoanlaittoa hän olisi voinut oppia, jos siihen olisi ollut tilaisuus.

No en kyl tiä, koska mä en oo ikinä ollu yksin. Siis sekin, että mä en oo ikinä ollu porukoilla yksin, (lastensuojelulaitos) yksin tai ylipäätään missään yksin niin sille ei ehkä ois voinu tehdä mitään ainakaan siel laitoksessa, koska siel ei nyt järjestetä tommosii "Oleppa täällä viikko nyt ja tee itse kaikki". Kylhän kaikki ne muut niin ne oppi ja tekemällä: laskujen maksamiset, ruoanlaitot...niin no tietyst ne et ois tehty enemmän ehkä siel (lastensuojelulaitos) sitä ruokaa, se ois auttanu siihen ruoan tekoon. (H2)

5.4 Tuen riittävyys ja itsenäistymisen sujuminen

Kaksi nuorista koki, että ennen sijaishuollon päättymistä saatu tuki oli ollut riittävää. Yhdellä nuorista tuessa oli ollut puutteita (kts. 5.5 Miten nuoret muuttivat saamaansa tukea), mutta jos niitä ei oteta huomioon, tämänkin nuoren mielestä annettu tuki oli ollut riittävää, varsinkin kun sen yhdisti vanhemmilta ja kavereilta saatuun tukeen.

Kyl se mun mielestä joo, koska sit taas porukathan nyt tietää. Ne yhdessä oli aika hyvä semmonen. Ja kaverit. (H2)

Nuoret kertovat pitäneensä myös jälkihuollolta saamaansa tukea hyödyllisenä sekä riittävänä. Nuoret kokivat, että tukea ja apua oli saatavilla, jos sitä vain itse halusi hyödyntää. Jokainen nuorista kuitenkin koki, että jälkihuollon kesto ei ollut riittävä, koska jälkihuolto päättyi nuoren täyttäessä 21 vuotta.

Kyl se mun mielestä oli riittävää. Ensin ku oli just muuttanut niin sitten ne tuli just tekee tarkastuskäyntejä, et tuli käymään kahvilla välillä tai oli et "Tuu käymään toimistolla", mutta sitte käynnit harveni ja se oli mun mielest hyvä. (H1)

--Jos sitä apuu tai tukee ottaa vastaan niin sielthän saa kyllä sitä tukea, että se nyt riippuu ihan sitte itestään et miten sen halua käyttää. (H2)

Vaikka haastateltavien tämän hetken elämäntilanteet olivat erilaisia keskenään, oli jokaisen nuoren kokemus omasta itsenäistymisestään se, että itsenäistyminen on mennyt loppujen lopuksi hyvin. Sen lisäksi, että nuoret suoraan kertoivat itsenäistymisen menneen hyvin, he myös viittasivat itsenäistymisen onnistumiseen toteamalla, että ovat yhä hengissä.

Hengis ollaa viel ainaki, tälle seittemän vuotta sen jälkeen. (H3)

Nii ja enkä oo kuollu tähänkää mennes et kaikki hyvin. (H2)

5.5 Miten nuoret muuttaisivat saamaansa tukea

Kahdella nuorista ei ollut mitään kehitysideoita, miten ennen sijaishuollon päättymistä annettavaa tukea pitäisi kehittää ja he kokivatkin, että saatu tuki oli ollut riittävää. Yksi nuorista nosti esiin, että olisi ollut hyvä, jos hänelle olisi opetettu lastensuojelulaitoksessa paremmin ruoanlaittoa sekä laskujen maksamista, koska puutteellisen tiedon vuoksi hän joutui turvautumaan vanhempien apuun.

No siis ois ollu hyvä et sielt ois opetettu esimerkiks ruoanlaittoa vähän paremmin. Ja sit just miten kaikki kelahommat, sossu kyl hoiti ne. Mut sit kaikki tommoset perus, et niist ois voitu kertoa ehkä vähän paremmin, koska äidillehän mä sit soitin et "Äiti näit laskui täält nyt sit tuli, että mitä näille tehään?". (H2)

Sijaishuollon jälkeisen tuen osalta nuoret kokivat, että jälkihuollon päättyminen 21-vuotiaana oli liian aikaista ja olisi ollut hyvä, jos heidänkin jälkihuolto olisi päättynyt vasta 25-vuotiaana, niin kuin nykyinen lainsäädäntö määrää. Yksi nuorista toivoi, että hänen jälkihuoltoaan olisi vielä jatkettu, koska hän ehti täyttää 21 vuotta vain viikkoa ennen lakimuutokseen voimaantuloa, mutta jälkihuollon jatkaminen ei ollut mahdollista. Nuoret olivat sitä mieltä, että 25 vuotta on hyvä ikä päättää jälkihuolto.

Se ikähaarukka ois voinu olla korkeempi jo silloin kun ite oli jälkihuollossa. Toi 21 on ehkä nykyään vähän liian alhanen, toi on niiku parempi, että ois ollu alusta asti niiku 25. (H1)

Mä en saanu sitä enää jatkettuu vaikka siin oli viikko välii siihe lakiuudistukseen. Et se oli ehkä sinänsä tyhmä, et kylhä se nyt ois sit oikeus mun mielest... mun mielest ois kannattanu jatkaa mut kylhä tää nyt menee tälleeki. – – 25 on mun mielest oikeesti hyvä, koska 21 on vähän ehk sillee että ei välttämättä oo täysin aikuinen, et 25 alkaa olla ainakii ihmisest riippuen. Et jos on oikeesti jotain vaikeit haasteita nii se 25, niin sul on oikeest siin 7 vuotta aikaa ja saat apuu siihen elämiseen niin se on aika jees. Koska ei ne nyt ihan tälle sormia napsauttamalla vuodessa mee kaikki ongelmat pois. (H2)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

6.1 Johtopäätökset ja pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaista tukea huostaanotetut laitokseen sijoitetut nuoret tarvitsevat itsenäistymisessä. Aihetta lähestyttiin selvittämällä, millaista tukea huostaanotetut laitokseen sijoitetut nuoret ovat saaneet itsenäistymisessään ja miten itsenäistyminen on heidän mielestään sujunut. Lisäksi selvitettiin, ovatko nuoret tyytyväisiä saamaansa tukeen, millaisia itsenäistymisen mahdolliset haasteet olivat ja miten he itse parantaisivat itsenäistymisessä tukemista.

Tutkimuksessa selvisi, että lastensuojelulaitoksesta itsenäistyneet nuoret ovat saaneet tukea itsenäistymiseensä jo ennen sijaishuollon päättymistä. Nuorten itsenäistymisen valmistelu aloitettiin vähintään puoli vuotta ennen kuin nuori täytti 18 vuotta. Käytännössä itsenäistymisen valmistelu tarkoitti oman asunnon etsintää ja jälkihuollon sosiaalityöntekijöiden tapaamista sekä jälkihuollon suunnittelua. Yhdellä nuorista itsenäistymisen valmisteluun kuului myös muuttaminen itsenäistymisasuntoon, jossa hän pääsi harjoittelemaan itsenäistä elämää. Ennen sijaishuollon päättymistä nuoret olivat päässeet harjoittelemaan itsenäiseen elämään tarvittavia taitoja kuten laskujen maksamista, siivousta, pyykinpesua ja ruuanlaittoa. Näiden taitojen oppimisessa sekä oppimisen tukemisessa oli kuitenkin eroja nuorten välillä. Yhdelle nuorelle oli opetettu kädestä pitäen esimerkiksi laskujen maksaminen, kun taas toiselle nuorelle oli jäänyt kokemus, että hän ei päässyt oppimaan kaikkia itsenäiseen elämään vaadittavia taitoja ennen sijaishuollon päättymistä.

Nuoret ovat saaneet monenlaista tukea itsenäistymiseensä myös sijaishuollon jälkeen jälkihuollosta. Jälkihuollon sosiaalityöntekijöiltä nuoret ovat saaneet tukea taloudenhoitoon, Kelan kanssa asioimiseen sekä taloudellista tukea. Sosiaalityöntekijöitään nuoret olivat tavanneet säännöllisesti. Nuoret olivat saaneet tukea myös perheeltä sekä ystäviltä käytännön avun sekä kannustuksen muodossa. Lisäksi kahdella nuorista oli ollut jälkihuollon kautta tukihenkilö, joka kulki rinnalla nuoren itsenäistymisessä. Merkittävimmäksi tueksi nuorten itsenäistymisessä osoittautui psykososiaalinen tuki, jota tukihenkilö tarjosi. Nuoret kokivat, että tukihenkilön antama tuki on ollut itsenäistymisessä merkittävässä asemassa ja juuri tukihenkilöä nuoret ovat jääneet kaipaamaan jälkihuollon päätyttyä. Nuoret kokivat, että tukihenkilöltä sai apua kaikissa itsenäistymiseen liittyvissä asioissa poissulkien taloudellisen tuen, joka tuli sosiaalityöntekijöiden kautta. Jos tukihenkilö olisi ollut nuorilla pidempään olisi tuleville ongelmilta voitu välttyä tai ainakin niissä olisi voinut selvitä helpommalla. Jälkihuollon antamassa tuessa nuoret kokivat tärkeäksi myös pysyvät ihmis-suhteet ja sen, että tukemisessa mukana olevien ihmisten kanssa tulee hyvin toimeen. Jatkuva uusiin ihmisiin tutustuminen olikin nuorille raskasta.

Haastavia asioita nuorten itsenäistymisessä olivat yksin oleminen, arkirytmien ylläpito sekä itseensä luottaminen. Lisäksi yhden nuoren haasteena itsenäistymisessä oli se, että hän ei aluksi osannut tehdä ollenkaan ruokaa. Vaikka nuorilla oli haasteita itsenäistymisessään arvioivat he itsenäistymisen sujuneen loppujen lopuksi hyvin. Nuoret olivat myös pääsääntöisesti tyytyväisiä saamaansa tukeen ja kokivat sen riittäväksi. Tuen hyvästä laadusta kertoi myös se, että nuorilla ei juurikaan ollut sellaisia kehitysehdotuksia, jotka olisivat tällä hetkellä ajankohtaisia. Yhden nuoren mukaan olisi ollut hyvä, jos hänelle olisi opetettu paremmin ruoanlaittoa sekä laskujen maksamista enne sijaishuollon päättymistä. Saamassaan tuessa nuoret kritisoivat sitä, että heidän jälkihuollonsa päättyi 21-vuotiaana ja heidän mukaansa olisi ollut parempi, jos heilläkin oikeus jälkihuoltoon olisi päättynyt vasta 25-vuotiaana, niin kuin nykyinen lainsäädäntö määrää.

Huostaanotetut laitokseen sijoitetut nuoret tarvitsevat itsenäistymisessään monenlaista tukea. Nuoret tarvitsevat ohjausta ja opettamista taidoissa, joita he tarvitsevat itsenäisessä elämässä. Tällaisia taitoja ovat muun muassa lasku-

jen maksaminen, budjetointi, pyykinpesu, siivous ja ruuanlaitto. Edellä mainittujen lisäksi nuoret tarvitsevat myös taloudellista tukea sekä tukea asunnon hankkimiseen. Valmistellessa nuoren itsenäistymistä on tärkeää, että nuori on aktiivisesti mukana valmistelussa. Yhdessä nuoren kanssa tulisi käydä läpi, millaisia taitoja hän uskoo tarvitsevänsä itsenäiseen elämään, ja samalla pitäisi myös miettiä mitkä näistä taidoista hän jo osaa ja missä tarvitaan vielä harjoitusta. Itsenäistymisen valmistelu tulee aloittaa riittävän varhain, että nuorella on varmasti riittävästi aikaa oppia näitä tärkeitä taitoja ennen kuin hän muuttaa omaan kotiin. Itsenäistymisen valmistelu on aloitettava riittävän varhain myös siksi, että nuorella olisi aikaa tutustua hänen jälkihuollon sosiaalityöntekijäänsä. Psykososiaalisen tuen merkitystä itsenäistymisen tukemisessa ei myöskään tule unohtaa, koska nuoret tarvitsevat itsenäistymisessään aikuista kulkemaan rinnallaan ja auttamaan arjessa selviytymisessä. Psykososiaalista tukea nuorelle voi tarjota esimerkiksi hänen sosiaalityöntekijänsä tai tukihenkilö.

Opinnäytetyöni tulokset osoittivat, että merkittävässä asemassa nuorten itsenäistymisen tukemisessa ovat olleet tukihenkilöt sekä heidän tarjoamansa psykososiaalinen tuki. Pukkion ja Hoikkalan (2016, 16) mukaan psykososiaalisen tuen tärkeyttä jälkihuollon tukimuotona ei voikaan liikaa korostaa. Psykososiaalisen tuen merkitys on nähtävissä myös aikaisemmissa tutkimuksissa (Haapala & Hänninen 2022; Hakoniemi 2013; Hyle 2017; Vaittinen 2021), joita olen esitellyt tarkemmin luvussa 3.4. Aikaisemmista tutkimuksista (Hakoniemi 2013; Hyle 2017; Vaittinen 2021) on myös nähtävissä se, että sijaishuollosta itsenäistyneet nuoret ovat tarvinneet tukea ja ohjausta taloudenhoitoon vuodesta toiseen. Tämä saa minut pohtimaan sitä, että pitäisikö taloudenhoitoa, kuten budjetointia ja laskujen maksamista, opettaa mahdollisesti jo peruskoulussa. Taloudenhoito on kuitenkin taito, jonka jokaisen itsenäistyvän nuoren on opittava asuinpaikastaan huolimatta ja tällä hetkellä sen opettaminen jää nuoren vanhempien, huoltajien tai muiden nuoren kasvatuksesta suoraan huolehtivien henkilöiden vastuulle. Jos he eivät opeta taloudenhoitoa nuorelle, joutuu hän mahdollisesti opettelemaan sen itsenäisesti ilman tukea.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tieteellisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida kahden luotettavuusmittarin, reliabiliteetin ja validiteetin, avulla. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten pysyvyyttä, joka selviäisi esimerkiksi uusimalla tutkimus. Validiteetti puolestaan tarkoittaa sitä, että tutkittavat asiat ovat oikeita. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuus on tutkijan arvioinnin ja näytön varassa. (Kananen 2017, 175.) Jotta opinnäytetyön luotettavuutta voitaisiin tarkastella, olen pyrkinyt kuvaamaan tutkimuksen kulkua sekä haastattelutilanteita mahdollisimman selkeästi. Aaltion ja Puusan (2020, 184) mukaan raporttiin olisi hyvä sisällyttää lainauksia aineistosta, koska näin lukija pystyy seuraamaan päättelyketjun etenemistä. Näiden päättelyketjujen läpivalaiseminen edistää luotettavuutta ja tekee tutkimuksesta uskottavan. (Aaltio & Puusa 2020, 184, 188.) Opinnäytetyöni tuloksiin on sisälletty useita sitaatteja aineistosta.

Haastateltavia nuoria oli kolme. Otanta on siis varsin pieni, eikä tuloksia voida yleistää koskemaan jokaista sijaishuollosta itsenäistyvää nuorta. Toisaalta laadullinen tutkimus ei pyri yleistykseen vaan ilmiön ymmärtämiseen (Kananen 2017, 35). Mielestäni opinnäytetyöni onnistuu ilmiön ymmärtämisessä.

Opinnäytetyön luotettavuuteen voi myös vaikuttaa se, että haastateltavat olivat minulle entuudestaan tuttuja ihmisiä. Tämä ei kuitenkaan välttämättä heikennä luotettavuutta, koska haastateltavien on voinut olla helpompaa kertoa itsenäistymisestään ja sen haasteista ihmiselle, jonka he jo tuntevat. Lisäksi koen, että riippumatta siitä, että olemme tuttuja, haastateltavat eivät ole myötäilleet vastauksissa. Haastattelutilanteissa pyrin välttämään johdattelevia kysymyksiä. Kaikki haastatteluista saatu tieto on faktatietoa haastateltujen nuorten itsenäistymisestä.

6.3 Jatkotutkimusehdotukset

Opinnäytetyön tuloksista käy ilmi, että tukihenkilö on ollut merkittävässä roolissa nuorten itsenäistymisessä. Jatkotutkimuksellisesti olisikin mielenkiintoista tutkia laajemmassa mittakaavassa, millainen merkitys tukihenkilöllä on sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten itsenäistymisen tukemisessa. Tällainen tutkimus tuottaisi lisää tietoa tukihenkilöiden merkityksestä.

Opinnäytetyötä tehdessäni pohdin myös sitä, millainen merkitys jälkihuollon ikärajan nostamisella on niille nuorille, jotka olivat jälkihuollossa lakimuutoksen tullessa voimaan. Erityisesti mielenkiintoista olisi tutkia vuonna 1999 syntyneiden nuorten kokemuksia, koska heidän jälkihuoltonsa olisi päättynyt vuonna 2020, jos lakimuutos ei olisi astunut voimaan saman vuoden tammikuussa.

LÄHTEET

- Aaltio, I. & Puusa, A. 2020. Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon? Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus, 177–188.
- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2003. Nuoren aika. 2. uudistettu painos. Porvoo; Helsinki: WSOY.
- Aapola, S. & Ketokivi, K. 2005. Johdanto: aikuistumisen ehdot 2000-luvun yhteiskunnassa. Teoksessa Aapola, S. & Ketokivi, K. (toim.) Polkuja ja poikkeamia– Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 56. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 7–32.
- Arnett, J. 2000. Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist* 5, 469–480. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.researchgate.net/publication/12476725_Emerging_Adulthood_A_Theory_of_Development_From_the_Late_Teens_Through_the_Twenties [viitattu 10.3.2021].
- Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiin kehitykseen. 14. uud. p. Helsinki: WSOYpro.
- Eurostat. 2022. Being young in Europe today - family and society. WWW-dokumentti. Päivitetty 23.8.2022. Saatavissa: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Being_young_in_Europe_today_-_family_and_society [viitattu 1.9.2022].
- Forsell, M. & Kuoppala, T. 2022. Lastensuojelu 2021. Huostaanottojen määrä väheni vuonna 2021. Tilastoraportti 22/2022. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022060543375> [viitattu 3.7.2022].
- Haapala, O. & Hänninen, N. 2022. Jälkihuollon asiakkaiden kokemuksia jälkihuollon tiedottamisesta ja itsenäistymisen haasteista. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosionomikoulutus. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202204296502> [viitattu 2.8.2022].
- Hakoniemi, J. 2013. Lastensuojelun jälkihuolto nuorten itsenäistymistä tuke-
massa. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013121221065> [viitattu 6.10.2020].
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hoikkala, S. 2016. Havaintoja jälkihuoltoa koskevasta kokemus- ja tutkimustiedosta. Teoksessa Pukkio, S. & Hipp, T. (toim.) Mikä jälki jää? Opas lastensuojelun jälkihuoltotyöhön. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto, 29–46.
- Huoltajan oikeudet sijaishuollon aikana. s.a. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. WWW-dokumentti. Saatavissa:

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa/hoitajan-oikeudet-sijaishuollon-aikana> [20.10.2020].

Huostaanotetun lapsen huolto. s.a. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/huostaanotetun-lapsen-huolto> [20.10.2020].

Huostaanotto. 2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. WWW-dokumentti. Päivitetty 23.6.2020. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto> [viitattu 20.10.2020].

Huotari, R. 2010. Omillaan toimeen tuleva aikuinen? Lastensuojelun jälkihuolto nuoren itsenäistymisen tukijana. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20110014> [viitattu 6.10.2020].

Hyle, J. 2017. Jälkihuolto itsenäistyvän nuoren tukena. Jälkihuollon tukiasuntotoiminnan asiakasnuorten kokemuksia ohjauksen vaikutuksesta elämänhallintataitoihin. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017112918891> [viitattu 6.10.2020].

Jälkihuolto. s.a. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Lastensuojelun käsikirja. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto> [viitattu 20.10.2020].

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 234. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Känkänen, P. 2013. Siirtymät sijaishuollossa – hetkiä ja ikuisuuksia. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. 4. uudistettu painos. Teema 5. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 264–272. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-853-7> [viitattu 20.4.2021].

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Mielenterveystalo. 2014. Veikko Aalberg, nuorisopsykiatrian professori: 2. Nuoruusiän kehitykselliset tehtävät. Youtube. Videoleike. Julkaistu 20.5.2014. Saatavissa: <https://youtu.be/TSEhibmKD28> [viitattu 20.7.2022].

Myllyniemi, S. & Kiilakoski, T. 2018. Tilasto-osio. Teoksessa Pekkarinen, E. & Myllyniemi, S. (toim.) Opinpolut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017. Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 129. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 58. Helsinki: Nuorisotutkimusseura & Valtion nuorisoneuvosto, 9–117. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2018/03/Nuorisobarometri_2017_WEB.pdf [viitattu 4.2.2021].

Nuorisolaki 21.12.2016/1285.

Nurmi, J., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. 5. uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus.

Passilaki 21.7.2006/671.

Perhehoitolaki 20.3.2015/263.

Perhehoitoliitto. s.a. Mitä perhehoito on? WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.perhehoitoliitto.fi/tietoa_perhehoidosta/mita_perhehoito_on [viitattu 30.8.2022].

Pukkio, S. 2016. Prosessit jälkihuoltotyön tukena. Teoksessa Pukkio, S. & Hipp, T. (toim.) Mikä jälki jää? Opas lastensuojelun jälkihuoltotyöhön. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto, 70–85.

Pukkio, S. & Hoikkala, S. 2016. Jälkihuolto kasvun ja itsenäistymisen tukena. Teoksessa Pukkio, S. & Hipp, T. (toim.) Mikä jälki jää? Opas lastensuojelun jälkihuoltotyöhön. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto, 6–24.

Puusa, A. 2011. Haastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Helsinki: JTO, 73–87.

Puusa, A. & Juuti, P. 2011. Mitä laadullinen tutkimus on? Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Helsinki: JTO, 47–57.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Teemoittelu. KvaliMOTV – menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html [viitattu 20.2.2021].

Salonen, R. 2005. Milloin omaan kotiin? Aikuistumisen vastuu Suomessa ja Espanjassa. Teoksessa Aapola, S. & Ketokivi, K. (toim.) Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 56. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 66–99.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2022. Ennakkotieto: Perinataalitulasto – synnyttäjät, synnytykset ja vastasyntyneet 2021. PDF-dokumentti. Päivitetty 22.6.2022. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/seksuaali-ja-lisaantymisterveys/synnyttajat-synnytykset-ja-vastasyntyneet/perinataalitulasto-synnyttajat-synnytykset-ja-vastasyntyneet> [viitattu 20.7.2022].

Tilastokeskus. 2021. Solmittujen avioliittojen määrän lasku vaimeni. WWW-dokumentti. Korjattu 18.6.2021. Saatavissa: https://www.stat.fi/til/ssaaty/2020/ssaaty_2020_2021-06-18_tie_001_fi.html [viitattu 20.7.2022].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Vaittinen, K. 2021. Itsenäistymistä tukeva jälkihuolto. Hämeen ammattikorkeakoulu. Sosionomikoulutus. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021120924879> [viitattu 2.8.2022].

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Tutkimuskysymyksinä ovat

- Millaista tukea huostaanotetut laitokseen sijoitetut nuoret ovat saaneet itsenäistymisessään?
- Miten nuoret arvioivat saamansa tuen riittävyyttä?
- Mitä nuoret muuttaisivat saamassaan tuessa?

Taustatietoja

Ikä

Sijoituksen kesto

Tämän hetken tilanne: töissä/opiskelija/työtön/muu

Itsenäiseen elämään siirtyminen

Kokemus itsenäistymisen sujumisesta

Minkälaisia taitoja laitoksesta itsenäistyvä nuori tarvitsee itsenäiseen elämään siirtyessä?

Itsenäistymisen ja jälkihuollon valmistelu

Tuen riittävyys aikana, kun asui vielä laitoksessa

Tuettiinko sinua opiskelussa/työelämään siirtymisessä?

Olisiko prosessissa voinut tehdä jotain toisin, jotta kokemus olisi ollut parempi?

Itsenäistymisen haasteet

Oliko haasteita, missä ja millaisia

Kaipasitko näihin haasteisiin lisätukea? Jos kyllä, niin saitko sitä?

Millaista tukea olisit tarvinnut, että näitä haasteita ei olisi tullut?

Jälkihuolto

Olitko jälkihuollossa?

Millaista tukea

Oliko jälkihuollon antama tuki hyödyllistä?

Tuen riittävyys

Miten jälkihuolto päätettiin?

Tuen tarve jälkihuollon päättymisen jälkeen

Vastasiko jälkihuolto odotuksiasi?

Olisiko jälkihuollossa voinut tehdä jotain toisin, jotta kokemus olisi ollut parempi?

Mikä mielestäsi on sopiva ikä jälkihuollon päättymiselle?

Tukiverkko

Ketkä olivat tukemassa

Millaista tukea sait näiltä henkilöiltä?

Tuen merkitys